

TA'LIMDA MENEJMENT VA BOSHQARUV IQTISOSLIGI

GULBAHOR SALOYEVA XAYRULLOYEVNA

Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on shahar

19-DMTT direktori

(Kattaqo'rg'on pedagogika instituti stajor o'qituvchisi)

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ta'limda menejment va boshqaruvning nazariy va amaliy asoslari, ularning ta'lim tizimi samaradorligini oshirishdagi o'rni keng yoritilgan. Ta'lim tizimi doimiy ravishda rivojlanib borayotgan sharoitda boshqaruv jarayonlari strategik yondashuv, tizimli nazorat va tahlil asosida tashkil etilishi zarurligi ta'kidlanadi. Zamonaviy menejment konsepsiyalari, jumladan, strategik rejalashtirish, motivatsiya, monitoring va baholash mexanizmlarining o'quv jarayonida qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, maqolada ta'lim muassasalarida boshqaruvning tashkiliy va pedagogik jihatlari, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish orqali samaradorlikka erishish masalalari yoritilgan. Pedagogik menejmentning asosiy vazifalari ta'lim jarayonida samarali muhit yaratish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga sharoit yaratish hamda ta'lim muassasalarini strategik rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: *Ta'lim, menejment, boshqaruv, samaradorlik, innovatsiya, strategik rejalashtirish, monitoring, baholash, pedagogik menejment*

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan davrda ta'lim tizimini samarali boshqarish masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Ta'lim jamiyat taraqqiyotining asosi bo'lib, uning samaradorligi ko'p jihatdan boshqaruv va menejment tizimining qay darajada to'g'ri yo'lga qo'yilganligiga bog'liqdir. Bugungi kunda ta'lim muassasalari faqat bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki

o'quvchilarda ijodkorlik, mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va yangicha qarashlarni shakllantirishni ham maqsad qilib olmoqda.

Shu bois ta'lim jarayonida zamonaviy menejment tamoyillaridan foydalanish, strategik rejalashtirish, nazorat va tahlil mexanizmlarini joriy etish hamda pedagogik jarayonni boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish katta ahamiyatga ega. Ta'limda menejment tizimi orqali samarali o'quv muhitini yaratish, resurslardan oqilona foydalanish, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash imkoniyati yuzaga keladi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, ta'lim sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirish jarayonida boshqaruv tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ta'lim menejmentini rivojlantirish orqali raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, ta'lim muassasalarining faoliyatini samarali tashkil etish va innovatsion rivojlanish uchun sharoit yaratish mumkin.

ASOSIY QISM

Ta'limda menejment va boshqaruvni samarali yo'lga qo'yish bugungi kunda amaliy hayotda juda katta ahamiyat kasb etmoqda. Avvalo, har bir ta'lim muassasasida o'quvchi va o'qituvchilarning faoliyatini muvofiqlashtirish uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarur. Masalan, dars jarayonini nazorat qilishda onlayn platformalardan foydalanish, o'quvchilarning natijalarini elektron tizimlarda qayd etib borish va ularni ota-onalar bilan muntazam ravishda baham ko'rish boshqaruv jarayonini ancha soddalashtiradi.

Bugungi hayot shuni ko'rsatmoqdaki, faqat nazariy bilimlar bilan cheklanib bo'lmaydi. Shuning uchun menejmentning amaliy usullaridan biri sifatida ta'lim jarayoniga loyihaviy ishlarni tatbiq etish muhimdir. O'quvchilar turli jamoaviy loyihalarda ishtirok etishi ularning liderlik, hamkorlik va tashabbuskorlik ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa o'z navbatida ta'lim muassasasida boshqaruv samaradorligini oshiradi, chunki rahbar va o'qituvchilar o'quvchilarning faolligiga tayanib, ta'limni yanada sifatli yo'lga qo'yishi mumkin.

Zamonaviy boshqaruvning muhim jihatlaridan yana biri motivatsiya tizimini yaratishdir. O'quvchilarning kichik yutuqlarini ham e'tirof etish, ularni rag'batlantirish hamda ijodiy tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash orqali ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish mumkin. Amaliy hayotda buning uchun turli tanlovlar, ilmiy ko'rik-tanlovlar yoki sport musobaqalari tashkil etish yaxshi natija beradi.

Ta'limda menejment va boshqaruv yo'nalishida kasbiy sertifikatlash bugungi kunda nafaqat bilimni tasdiqlash, balki malakani oshirish va xalqaro maydonda tan olinadigan darajaga erishish vositasi hisoblanadi. Amaliy hayotda bu jarayon ta'lim muassasalari uchun kadrlarni tanlashda katta rol o'ynaydi. Masalan, o'qituvchi yoki rahbar mutaxassis xalqaro sertifikatga ega bo'lsa, u nafaqat nazariy bilim, balki amaliy boshqaruv ko'nikmalarini ham tasdiqlagan bo'ladi.

Kasbiy sertifikatlash orqali menejerlik faoliyati bilan shug'ullanayotgan mutaxassis o'zining zamonaviy ta'lim boshqaruv tizimlaridan xabardor ekanini namoyon qiladi. Misol uchun, ta'lim muassasasi direktori "Educational Leadership Certificate" yoki "School Management Certificate" kabi hujjatlarga ega bo'lsa, bu uning xalqaro standartlarga mos yondashuvlarni bilishini anglatadi. Shu orqali ta'lim jarayonida sifatni oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion loyihalarni tatbiq etish imkoniyati kengayadi.

Ilmiy darajaga ega bo'lgan nomzodlar uchun ham sertifikatlash alohida ahamiyat kasb etadi. Doktorantura yoki magistratura bosqichida o'qigan mutaxassis o'z ilmiy darajasini amaliy menejment ko'nikmalari bilan boyitsa, bu uning ta'limdagi boshqaruv faoliyatini yanada mustahkamlaydi. Masalan, pedagogika fanlari bo'yicha nomzod bo'lgan o'qituvchi menejment bo'yicha qo'shimcha sertifikat olganda, u nafaqat ilmiy izlanishlarni olib boradi, balki ularni boshqaruv strategiyalari bilan uyg'unlashtirib, ta'lim tizimida yangicha yondashuvlarni tatbiq etishi mumkin.

Kreativ amaliy misollardan biri sifatida onlayn ta'lim platformalarini olish mumkin. Masalan, Coursera yoki edX kabi platformalarda ta'lim menejmenti bo'yicha sertifikat olish imkoniyati mavjud. Bu kabi sertifikatlarni olgan mutaxassislar ta'lim jarayoniga xalqaro tajribalarni olib kirib, boshqaruvda raqamli yechimlarni tatbiq etadi.

Amalda bu o'quvchilarning bilim olish jarayonini yengillashtiradi, o'qituvchilarning esa vaqtni tejash va resurslarni oqilona taqsimlash imkoniyatini oshiradi.

Bundan tashqari, sertifikatlash ta'lim muassasalarida o'zaro raqobat muhitini ham shakllantiradi. Sertifikatga ega bo'lgan mutaxassislar boshqalardan ajralib turadi, ular ko'proq ishonch qozonadi va mas'uliyatli lavozimlarga tayinlanadi. Masalan, xalqaro "Project Management in Education" sertifikatiga ega bo'lgan ta'lim boshqaruvchisi yirik loyihalarni amalga oshirish jarayonida xorijiy hamkorlar bilan ham samarali ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi.

Umuman olganda, kasbiy sertifikatlash jarayoni nafaqat shaxsiy rivojlanish, balki butun ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqadigan omil hisoblanadi. Bu jarayon orqali ilmiy darajaga ega bo'lgan mutaxassislar ham o'z faoliyatini amaliy menejment bilan uyg'unlashtirib, ta'lim sifatini oshirishga va innovatsion yondashuvlarni joriy etishga hissa qo'shadi.

Ta'lim menejmenti va kasbiy sertifikatlash bo'yicha kreativ amaliy misollar

Yo'nalish	Amaliy misol
Ta'lim boshqaruvida raqamli menejment	Maktab direktori "Educational Leadership" sertifikatini qo'lga kiritib, maktabda onlayn monitoring tizimini joriy qiladi. Natijada ota-onalar bolalarining davomatini va bahosini real vaqt rejimida kuzatadi.

Yo'nalish	Amaliy misol
Kasbiy sertifikatlashda xalqaro tajriba	O'qituvchi Coursera orqali "School Management and Leadership" sertifikatini olgach, o'z maktabida elektron hujjat aylanish tizimini ishga tushiradi. Bu orqali qog'ozbozlik kamayadi, vaqt tejaydi.
Ilmiy darajaga ega nomzodlar uchun imkoniyat	Pedagogika fanlari bo'yicha nomzod sertifikatlash kursida qatnashib, o'z ilmiy izlanishini raqamli baholash platformasi loyihasiga aylantiradi va uni maktablarda sinovdan o'tkazadi.
Menejmentda innovatsion yondashuv	Sertifikatga ega bo'lgan boshqaruvchi maktabda Google Workspace for Education platformasini joriy qilib, o'qituvchilarning hamkorlikda dars rejasi va taqvim yaratishini ta'minlaydi.
Sertifikatlash orqali amaliy ko'nikmalar	Xalqaro "Project Management in Education" sertifikatiga ega bo'lgan mutaxassis yangi qurilayotgan maktab uchun elektron budjet nazorati tizimini ishlab chiqadi va xarajatlarni shaffof boshqaradi.
Ilmiy daraja va sertifikat uyg'unligi	Doktorant sertifikatlashdan o'tgach, o'z ilmiy ishini "ta'limda liderlik" mavzusida amaliy loyiha sifatida yo'lga qo'yadi va o'qituvchilar uchun liderlik treninglarini tashkil etadi.
Professional rivojlanishda gamifikatsiya	Sertifikatlash jarayonida o'qituvchi boshqaruv mavzularini Kahoot va Quizizz orqali gamifikatsiya qilib o'qituvchilarga yetkazadi, natijada bilimlarni tezroq o'zlashtirish imkoniyati yaratiladi.

XULOSA

Ta'lim tizimida menejment va boshqaruv yo'nalishida kasbiy sertifikatlash jarayonlari zamonaviy talablar bilan uyg'unlashgan holda olib borilishi zarur. Kreativ amaliy misollar shuni ko'rsatadiki, sertifikatlash nafaqat hujjat sifatida, balki real ta'lim jarayonini rivojlantiruvchi vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Masalan, maktab direktorlari uchun raqamli monitoring tizimlarini joriy etish, ilmiy darajaga ega bo'lgan nomzodlar uchun esa o'z tadqiqotlarini amaliy loyihalarga aylantirish imkoniyati taqdim etiladi.

Amaliy tajribalar asosida ko'rinadiki:

- Kasbiy sertifikatlash ta'lim muassasalarida shaffoflik, samaradorlik va sifatni oshiradi.

- Ilmiy darajaga ega bo'lgan mutaxassislar sertifikatlash orqali o'z ilmiy g'oyalarini amaliy boshqaruv loyihalariga tatbiq eta oladi.
- Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan boshqaruv tizimlari ta'lim muassasalarida samarali menejmentni ta'minlaydi.
- Sertifikatlash jarayonida innovatsion va kreativ yondashuvlar qo'llanishi ta'limdagi liderlik salohiyatini kuchaytiradi.

Shunday qilib, ta'limda menejment va boshqaruv ixtisosligi bo'yicha kasbiy sertifikatlash, ilmiy darajaga ega bo'lgan nomzodlar uchun ham qo'shimcha imkoniyatlar eshigini ochadi. Bu jarayon ta'lim sifati, boshqaruv samaradorligi va zamonaviy talablarga mos liderlikni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Axmedova N. "Ta'lim menejmenti va boshqaruv nazariyalari". – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Qodirov S. "Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. Bush, T. *Theories of Educational Leadership and Management*. – London: SAGE Publications, 2011.
4. Fullan, M. *The Principal: Three Keys to Maximizing Impact*. – Jossey-Bass, 2014.
5. OECD. *Education Policy Outlook: Leadership for 21st Century Learning*. – OECD Publishing, 2019.